ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

Çukurova University

Journal of Faculty of Divinity

Cilt 13 Sayı 1 Ocak-Haziran 2013

Kıbrıs Maruni Topluluğu

Doç. Dr. Münir YILDIRIM*

***Atıf* / ©-** Yıldırım, M. (2013). Kıbrıs Maruni Topluluğu, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 13* (1), 1-21.

Özet- *Marunîlerin Kıbrıs'taki varlıkları M.S. VII. Yüzyıldan beri sürmektedir. Maruniler, dört temel problemden dolayı Kuzey Suriye'den Lübnan'dan ve Kutsal Topraklardan Kıbrıs'a göç etmişlerdir. Bu çalışmada Kıbrıs Marunilerinin Latin ve Osmanlı yönetimi dönemindeki tarihi, kültürel ve politik hayatları üzerinde durulmuştur. Diğer taraftan Katolik Kilisesine tabi olmakla beraber Doğu Hıristiyan geleneklerine ait olan Kıbrıs Marunî topluluğu, Marunî Kilisesinin Kutsal Sinodu tarafından seçilen ve Papalık makamınca da onaylanan Başpiskoposluğa sahiptir.*

Anahtar sözcükler*- Marunîler, Kıbrıs Marunîleri, Kıbrıs'ta Maruni Yerleşimleri, Kıbrıs Marunilerinin inanç ve ayinleri*

§§§

Doğu Akdeniz'in kavşak noktasında bulunan Kıbrıs, tarih boyunca pek çok medeniyete ve topluma ev sahipliği yapmış bir adadır. Bu bağlamda günümüze kadar her alanda önemini kaybetmeyen bir kara parçası olmayı başarmıştır. Kıbrıs, dinler açısından da stratejik ehemmiyete sahip bir merkezdir. Zira çok eski çağlardan itibaren yerel inanışlar, Yahudilik ve bilhassa Hıristiyanlık bakımından kayda değer bir özelliğe sahiptir. Nitekim ilk dönemlerde Hıristiyanlığın Avrupa kıtasına yayılmasında ve Hıristiyan teolojisinin oluşturulmasında Kıbrıs menşeli Hıristiyan ilahiyatçılar etkin rol üstlenmişlerdir. Bu çerçevede Kıbrıs adasında Hıristiyan dini ve Hıristiyan toplumlar iki bin yıllık bir geçmişe sahiptirler.

* Çukurova Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalı, e-posta: myildirim@cu.edu.tr

Hıristiyan dini erken dönemlerden itibaren Kıbrıs'a yerleşerek temelini Grek düşüncesinin oluşturduğu sosyo-kültürel bir yapıda gelişim göstermiştir. Bu durum Hıristiyan Kiliselerinin şekillenişi bakımından Grek ve Doğu Hıristiyan anlayışı tarzında devam etmiştir. Kıbrıs'ın günümüze kadar Hıristiyan dini tarihinin her aşamasında yer alması, Hıristiyanlık açısından köklü bir geçmişinin ve Hıristiyan toplumlarının da adada her zaman mevcut olmasına yol açmıştır. Kıbrıs'taki belirgin Hıristiyan anlayışı ve toplumsal yapılanması Grek Ortodoks tarzında şekillenmişse de diğer Hıristiyan toplulukları da adada varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bunlardan birisi de yaklaşık on üç asırdır adada yer alan Marunî topluluğudur. Kıbrıs'a göç yoluyla gelen bir topluluk olarak Marunîler, azınlık olmalarına rağmen adanın çoğunluğunu oluşturan Grek Ortodoks Hıristiyanları gibi kendi kilise ve geleneklerini sürdürmüş bir Hıristiyan topluluğudur. Bu çalışmada Kıbrıs'ın farklı bir Hıristiyan topluluğunu teşkil eden Marunîlerin tarihsel, dini ve sosyal alandaki gelişimini irdelemeyi amaçlamaktayız.

A) MARUNİLER

Marunî adının "Maran" kelimesinden türeyen ve "Rabbimiz İsa Mesih" anlamını taşıyan bir tabir olduğu kanaati yaygındır. Bunun yanı sıra M.S. V. Yüzyılın başlarında Kuzey Suriye'de yaşayan Hıristiyan bir keşişin adına izafeten inşa edilen ve daha sonra Kadıköy Konsil (M.S. 451) kararlarını kabul eden rahiplerin bir araya geldiği manastır etrafında toplanan Hıristiyan topluluğunu tanımlamak için de kullanıldığı ifade edilir.[1] Marunî, etnik tabirden ziyade dini bir kimliği karşılamaktadır.[2] Başlangıçta Marun manastırı etrafında yaşamış bu topluluk çeşitli gelişmeler neticesinde Lübnan'a göç etmiştir.[3]

Marunîler, teolojik yapılanmada önceleri monofizit, ardından monotelist, Ortaçağda da Katolikliği kabul etmiş bir topluluktur. Katolik olsalar da Patriğin yerel halk tarafından seçilerek Papalık makamının sadece onaylaması, antik Süryanice litürjisini Katolik geleneğe uygun bazı değişikliklerle koruması ve ruhban sınıfının alt kademesindeki rahiplerin evlenebilmesi gibi özellikleri Marunîleri özgün kılmaktadır.[4] Tarihsel ve dini bakımdan bir

---

1 Ronald G. Roberson, *The Eastern Chiristian Churches*, Roma 1990, s. 82.

2 Ramazan Işık, *Marunî Kilisesi*, A.Ü Sosyal Bil. Enst. (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 2003, s.21-22.

3 Işık, s. 83.

4 Aziz Atiya, *Doğu Hıristiyanlığı Tarihi,* Çev: Nurettin Hiçyılmaz, İstanbul 2005, s. 420.

takım ayrıntılar içeren Marunîler, başta Lübnan olmak üzere Kuzey Suriye, Kıbrıs ve dünyanın farklı yerlerinde kendilerine özgü gelenekleri devam ettirmektedir.

1. Marunîlerin Kıbrıs'a Girişi

Tarihi süreçte Kıbrıs Marunî Topluluğu çok uzun bir geçmişe sahiptir. Marunîlerin ana yurt Lübnan'dan Kıbrıs Adasına göçleri M.S. VIII. ve XIII. Yüzyıllar arasında gerçekleşmiştir. Bu dönem aralıklarında ağırlıklı olarak Lübnan, Kudüs bölgesi ve Kuzey Suriye topraklarından Kıbrıs'a Marunî göçleri görülmektedir. Bu çerçevede Kıbrıs'a yönelik Marunî hareketlerini dört aşamada toplamak mümkündür.

1. Kıbrıs'a ilk göç dalgası M.S. VIII. Yüzyıl'da Marunîlerin yaşadığı bölgelerin İslam orduları tarafından fethi ve aynı zamanda Bizans Devletinin kendi içerisindeki bazı Hıristiyan gruplarla mücadelesi sonucunda gerçekleşir.[5]

2. M.S. 938'de Marunî topluluğunun merkezi St. Maron manastırının tahrip edilmesiyle birlikte burada bulunan geniş kitlelerin Lübnan dağları ve Kıbrıs'a doğru harekete geçmesiyle ikinci göç vuku bulur. Bu sırada Marunî dini merkezi de tahrip edilen yerden taşınarak Lübnan'ın daha ücra bir yerine götürülür. Kıbrıs'ta yerleşmeye başlayan Marunî topluluğu Lübnan'daki asıl dini topluluğu ile ilişkilerini kesmeyerek yeni yerlerinde kendi dini merkezlerini teşkil etmişlerdir. Bu bağlamda üçüncü göç dalgasının yaşanacağı Lusignan dönemine kadar Marunîler Kıbrıs'ta etkin durumda faaliyetlerini sürdürmüştür.[6]

3. Kıbrıs'a üçüncü Marunî göçü, M.S. XII. Yüzyıl'da Doğu Akdeniz bölgesinde hüküm süren Lusignan Krallığının adayı satın almasıyla başlar. Yeni yönetimin adadaki hâkimiyetiyle 1196'da Papa III. Celestine'nin himayesinde Kıbrıs Katolik Kilisesi kurularak Lefkoşa merkezli Katolik piskoposluklar oluşturulur.[7] Katolik yönetimin egemen olduğu bu dönemde anavatanlarından kopan Marunîler adaya yerleştirilir. Marunîler açısından bu dönem kendi lehlerine ayrıcalıkların bol olduğu, Kıbrıs'ta Marunî nüfusunun arttığı, itibar edildiği ve Roma tarafından da iltifat gösterildiği bir dönemdir.

---

5 Guıta G. Haurani, *An Abridgment of the History of Cypriot Maronite Community*, Lebanon 2007, s. 4.

6 Guita G. Haurani, *A Reading in the History of Maronites of Cyprus from the Eighth Century to the Beginning of British Rule,* Lebenon 2005, s. 5.

7 Nicholas Coureas, *The Latin Church in Cyprus,* Great Britain 1997, s. 3-4.

4. Kıbrıs'a Marunîlerin son göç hareketi ise M.S. XIII. Yüzyılın sonlarında Lübnan ve kutsal topraklara haçlı seferleri neticesinde meydana gelmiştir.[8]

2. Kıbrıs'ta Marunîler

Kıbrıs'taki Marunî topluluğunun daha çok belirgin olduğu devir Katolik Lusignan dönemidir. Zira bu dönemde Marunîler Katolik idarenin dostları ve Haçlı Seferleri sırasındaki yardımcılarıdır. Bu yüzden Katolik Kıbrıs idaresi adadaki asıl topluluğu oluşturan Ortodoks Greklerden ve diğer azınlıklardan daha fazla Marunîlere imtiyaz tanımıştır.

Kıbrıs'ta Lusignan döneminden sonra bir başka Katolik idare Venedik yönetimidir. Yaklaşık bir asır süren Venedik yönetiminde Kıbrıs'ta yaşayan bütün halk kitleleri ağır vergiler neticesi fakirleşerek çareyi adayı terk etmekte aramışlardır. Diğer taraftan kimi topluluklar da adanın huzura kavuşması ve Katolik baskının sona ermesi için Osmanlı Devletinden yardım istemeye kadar çeşitli yollara başvurmuştur. Yaşananlar karşısında Marunî topluluğu adadaki bu gelişmelerden diğerleri gibi etkilenmemiş olsa da sosyal, ekonomik ve dini açıdan çatışmalar ortaya çıkmıştır.[9]

Kıbrıs Marunî topluluğunun Katolik Venedik yönetimi ile karşılaştığı sorun Katolik hiyerarşinin ibadet geleneklerinde ve kilise yapılanmasındaki baskılarıydı.[10] Katolik Venedik yönetiminin litürjik hayatta doğu ritini kullanan Marunîleri Latin ritine döndürme çabaları problem teşkil etmekteydi. Bu durumdan rahatsız olan Marunî topluluğu zaman zaman Kıbrıs'taki Katolik kilisesini Papalık makamına şikâyet etmekteydi. Bu durum Osmanlı-Türk döneminde de adadaki Fransisken rahiplerinin Marunî topluluğuna dini geleneklerinde, vaftiz evharistiya, evlilik gibi sakrementlerinde Katolik ritlerini uygulama konusunda baskı yapmalarıyla devam etmiştir. Bazı kaynaklar, Marunî toplumundaki Fransisken dini otoritesini yeterli sayıda Marunî piskoposun bulunmayışına ve anayurttaki Marunî Kilisesinin Kıbrıs'takilere olan ilgisizliğine bağlamaktadır. Nitekim aynı kaynaklar, Lübnan merkezdeki Marunî patrikliğinin uzun zaman Kıbrıs Marunîlerine ilgi göstermediği ve adaya ziyaretlerinin çok uzun bir süre yapılmadığından söz etmekte ve bunun neticesinde de Marunî toplu-

---

8 Haurani, *An Abridgment of the History…,* s. 5.

9 Miltiades Basil Efthimiou, *Greeks and Latins on Thirteenth Century Cyprus: A Study of Churchmen and Crusaders*, Michigian 1974, s. 25.

10 Haurani, *An Abridgment of the History…,* s. 9.

luğunun din eğitimi noktasında yetersiz kaldığını ileri sürmektedir.[11] Kıbrıs Marunîleri, adadaki Hıristiyan çoğunluğu oluşturan Grek Ortodoks Kilisesinden de bazı zamanlarda baskı görmekteydi. Zira Ortodokslar, Marunîlerin Vatikan'a bağlı olmasından dolayı rahatsız olmakta ve onları Katolik yönetimiyle aynı şekilde algılamaktaydı.

Kıbrıs'ın Osmanlı-Türk idaresine geçmesiyle birlikte Marunî topluluğu Katolik Hıristiyan sayıldıklarından yeni yönetimin Katoliklere olan tavrıyla aynı muameleyi görmüştür. Ortodoks Kilisesi tekrar eski dönemlerdeki rahatlığına kavuşmasına karşın, Marunî topluluğu hariç, adaya göç eden Katolikler Kıbrıs'ı terk etmeye başlamıştır. Osmanlı-Türk döneminde adadaki en büyük Hıristiyan topluluğu olan Ortodoks Kilisesi yeniden ihya edilmiş ve eski mal varlıklarının birçoğu iade edilmiştir. Bu sırada diğer Katolik gruplar gibi adayı terk eden Marunîlerden bazıları özellikle anayurt olarak kabul edilen Lübnan'a yerleşmiştir. Lübnan'a Marunî göçünün arkasında Osmanlı-Türk idaresinin onları Ortodoks ritine geçmeleri ve Kıbrıs Ortodoks Kilisesine itaat etmeleri konusunda baskı uyguladığı iddia edilmiştir.[12] Oysaki üç asır süren Kıbrıs'taki Osmanlı-Türk idaresi, Marunîler dâhil tüm gayrimüslimlere geleneksel "millet" sistemini uyguladığından dolayı onların dini kimliklerini koruma altına almıştır. Adada Ortodoks Rumların dışında Katolik Marunîlere ve Ermenilere de ayrı kilise ve manastırlara sahip olma imkânı tanımıştır.[13] "Millet" sistemine göre adada ikamet eden başta Ortodoks Rumlar olmak üzere Marunîler, Ermeniler ve Yahudiler kendi dini, iktisadi ve sosyo-kültürel kurumlarını kurabilecekler, kendi hayat tarzlarını sürdürebileceklerdi.[14] Bu dönemde adada Marunî topluluğunun bulunduğu yerler, Karpasia, Asomatos, Kampyli, Vouno, Klavini, Agia Marina ve Krosida bölgelerinden oluşmaktaydı.

Marunî topluluğunun Avrupa devletleri ve Osmanlı yönetimi nezdinde yapmış olduğu bazı diplomatik girişimleri kısmen netice vermiş, vergiler ve kendi ibadet geleneklerindeki serbestiyetler hususunda kazançlar sağlamıştır. Bütün bunlara rağmen, özellikle adanın kuzeyinde baş gösteren Marunîlerin de dâhil olduğu isyanlar Osmanlı-Türk idaresi tarafından bastırılmıştır. Bu dönemlerde Osmanlı-Türk idaresinin din değiştirme konusunda yaptığı baskıların sonucunda Hıristiyan toplumlar içerisinde hem Hıristiyan hem de

---

11 Haurani, *An Abridgment of the History…,* s. 16.

12 Haurani, *An Abridgment of the History…,* s. 11.

13 Nuri Çevikel, *Kıbrıs: Akdeniz'de Bir Osmanlı Adası (1570-1878),* İstanbul 2006, s. 149.

14 Çevikel, s. 171.

Müslüman geleneklerini devam ettirenlere de rastlanmıştır. Öyle ki, Kıbrıs Hıristiyanları biçiminde isimlendirilen bu toplumlarda Hıristiyan ve İslamiyet'e ait iki farklı isimleri bir arada kullananlar görülmüştür. Marunî topluluğunda ebeveynler çocuklarına hem Hıristiyan geleneklerine göre vaftiz uygulamış hem de Müslüman adları vermişlerdir.[15]

Osmanlı-Türk idaresindeki Kıbrıs'ta Ortodoks Rumların zaman zaman mevcut yönetime karşı isyan girişimlerinde diğer Hıristiyan azınlıklar; Ermeniler, Arnavutlar ve Marunîler de ayaklanmalara destek vermişlerdir. Bu desteklerin sonucunda Marunîler arasında da hayatlarını kaybedenler, sürgüne gönderilenler bulunmuştur. Her ne kadar Ortodoks Rumlarla Katolik Marunîler arasında karşılıklı husumet, dini zorlama ve baskı yaşanmışsa da Hıristiyan toplumu birliğinden hareketle mevcut yönetime karşı birlikte başkaldırmıştır.[16]

Kıbrıs'taki Ortodoks Rumların 1821 Yunan İsyanına destekleri adadaki tüm dikkatleri Hıristiyan toplum üzerine çekmiştir. Zira Avrupalı devletlerin de kışkırtmalarıyla Ortodoks kilise piskoposları adadaki halkı mevcut yönetime karşı isyana teşvik ediyorlardı. Hatta bu devletler içerisinde yer alan Fransız konsolosluğu adadaki Hıristiyanlara silah ve benzeri malzemelerle lojistik destek sağlamaktaydı.[17] Bu bağlamda Marunî toplumu arasında da bu isyana yönelik yardımlar Osmanlı idaresi tarafından karşılıksız bırakılmamıştır. Bu durumda Kıbrıs'ta Rum Ortodoks Kilisesinin üst düzey görevlileri ile birlikte bazı piskoposlar cezalandırılmıştır.[18]

Osmanlı-Türk döneminde Kıbrıs Marunî topluluğu Katolik olmasına rağmen Kıbrıs Ortodoks Kilisesine bağlı konumunu 1849 yılına kadar sürdürmüştür. Bu tarihten itibaren Kıbrıs Marunîlerinin Lübnan Marunî Kilisesinin Türk yönetimi nezdindeki yoğun girişimleri ve dış destek olarak Fransız elçiliğinin çabalarıyla kendi kilisesini Kıbrıs'ta kurmuştur. Böylece Kıbrıs Marunî Kilisesi piskoposluğu dini işlerde kendi içerisinde karar alma hakkını elde etmiştir.[19]

---

15 Haurani, *An Abridgment of the History…,* s. 12.

16 Haurani, *An Abridgment of the History…,* s. 13.

17 Münir Yıldırım, *Kıbrıs Rum Ortodoks Kilisesi,* Ankara 2008, s. 63.

18 Haurani, *An Abridgment of the History…,* s. 18.

19 Emel Akçalı, *"The Other Cypriots and Their Cyprus Questions*", The Cyprus Review, Vol: 19, Fall 2007, s. 60.

Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyetinin 1960'daki ilanı ile birlikte Marunî toplumu, yeni oluşan bu devlette farklı dini grup konumundaydı. Zira Kıbrıs anayasasına göre adada Hıristiyan Rum Ortodokslar ve Müslüman Türkler eşit haklara sahip iki toplumu teşkil etmekteydi. Buna göre iki toplumdan meydana gelen Kıbrıs'ta devlet başkanı Rum Ortodoks, başkan yardımcısı ise eşit haklara sahip Türklerden oluşmaktaydı.[20] Kıbrıs'taki Marunîlerin de aralarında bulunduğu diğer dini ve etnik topluluklar, ya Ortodoks Rumlarla ya da Müslüman Türklerle aynı topluma ait olmak gibi tercihte bulunmaları gerekmekteydi. Bu noktada Katolik Marunîler kendileriyle daha çok ortak paydada bir araya gelen Rum Ortodokslarını seçmişlerdi. Tercihlerini bu yönde kullanan Marunî topluluğu hali hazırda yaşadıkları yerler olan adanın kuzeyindeki Kormakitis, Asomatos, Karpasia ve Agia Marina şehirlerinde hayatlarına devam etmişlerdi. Anayasal çerçevede adanın siyasi ve idari hiçbir unsurunda yetki sahibi olamayan Marunîler sadece kendi dini ihtiyaçları, dini eğitimleri ve okulları konusunda bağımsız hareket edebiliyorlardı. Eğitim veren okullardaki öğretmenlerin tamamının Marunîlerden oluştuğu bu kurumlarda Katolik dini eğitimi, Arap dili ve Marunî kültürüne ait geleneksel halkoyun ve dansları icra edilmekteydi.[21] Kıbrıs Rum kesimini tercih eden Marunîleri bekleyen en büyük tehlike yeni kuşakların kendi kültürlerini unutmasıydı. Zira Ortodoks Rum toplumu içerisinde yetişen yeni kuşak ana dillerini, Marunî geleneklerini ve kiliselerinde ibadet dilini dahi unutur duruma gelmiştir. Bu çerçevede Marunî Kilisesinde Grekçe ibadet edilmeye ve yeni kuşak, Grekçe ve Rumca konuşmaya başlamıştır. Artık geleneksel Marunî dilini ve kültürünü sayıları azalmış olan yaşlı kesimler sürdürmeye çalışmaktadır.[22]

3. Kıbrıs'ta Marunî Nüfus ve Yerleşimleri

Adaya göç eden Marunî topluluğu, Lübnan'daki alışkanlıklarını devam ettirerek kuzeybatıdaki dağlık bölgeleri tercih ederler.[23] Marunîlerin XII. Yüzyılda adadaki nüfuslarının elli bin civarında ve yerleşim yerlerinin de altmışın üzerinde olduğu ifade edilir. Her ne kadar ortaya konulan bu rakamlarla ilgili sağlam deliller bulunmasa da bu dönemde ada-

---

20 Halil Fikret Alasya, *Kıbrıs ve Rum-Yunan Emelleri*, Lefkoşa 1992, s. 54.

21 Haurani, *An Abridgment of the History…,* s. 27-28.

22 Akçali, s. 62.

23 Haurani, *An Abridgment of the History…,* s. 7.

daki Marunî nüfusu tahminen yirmi bine yakındır.[24] Diğer taraftan Lusignan döneminin sonunda adanın Venediklilerin kontrolüne geçmesiyle yaklaşık dört asırlık Katolik idarede nüfus ve yerleşim yerlerinin sayısı neredeyse yarı yarıya azalmıştır. Venedik yönetimine gelindiğinde Kıbrıs'ta otuz üç Marunî yerleşimi ve önemli ölçüde nüfus kaybı kendini gösterir. Lusignan döneminde Kıbrıs Marunî topluluğu Karpas bölgesinde kilise teşkilatını kurarak ilk başpiskoposluk oluşturulur ve bu göreve Hananya adında Marunî bir papaz getirilir.[25] Anayurt Lübnan'daki Marunî Patrikliğine bağlı olan Kıbrıs Marunî Kilisesi, adanın Osmanlı Türkleri tarafından ele geçirilmesine kadar burada kalır. Osmanlı Devletinin adayı fethiyle birlikte Kıbrıs Marunî kilisesi ve başpiskopos Lübnan'a taşınır.[26]

Kıbrıs'ın Katolik yönetimleri altında olmasına rağmen Marunî topluluğu hem Lusignan hem de Venedikliler döneminde nüfus ve yerleşim yerleri açısından Osmanlı dönemine gelene kadar kayba uğramışlardır. Başlangıçta Marunîler adadaki nüfus yönünden fazla olmalarına rağmen Katolik idarenin sonunda yarı yarıya azalmışlardır.[27]

Kıbrıs'ı Osmanlı Türklerinin fethetmesinden sonra M.S. 1596'da adayı ziyarete gelen Papalık temsilcisi Dandini, her birinin içersinde bir ya da daha fazla kiliselere sahip Maruniler'e ait on dokuz yerleşim merkezlerinin isimlerini belirtir. Bunlar; Metochi, Fludi, Sainta Marina, Asomatos, Kampyli, Karpasia, Trimidia, Kormakiti, Casapifani, Vouno, Cibo, Jeri, Kitrea, Kruchida, Kefalvovriso, Attali, Keipirio, Gastria ve Piscopia'dır.[28] Sonraki dönemlerde nüfusları giderek azalan Marunîler, kendi yerleşimlerindeki bu merkezlerde, kilise görevlerini ve dini ibadetlerini icra edemez duruma gelmişlerdir. Bu durumun giderilmesi için adadaki Katolik Kilise görevlileri, Marunîlerin başta vaftiz olmak üzere evlenme gibi dini ihtiyaçlarını yerine getirmiştir.[29] Osmanlı-Türk idaresinin sonlarına doğru gelindiğinde Kıbrıs'ta Marunî toplumunun yerleşim yerleri ve sayılarında azalmalar kendini gös-

[24] Haurani, *A Reading in History…,* s. 6.

[25] Haurani, *An Abridgment of the History…,* s. 8.

[26] Haurani, *A Reading in History…,* s. 6.

[27] Haurani, *A Reading in History…,* s. 9.

[28] Haurani, *An Abridgment of the History…,* s. 14.

[29] Haurani, *An Abridgment of the History…,* s. 16.

termiştir. Bu dönemde adada tamamen Marunî nüfusu barındıran yerler, Asomatos, Karpasia ve Kormakiti bölgeleriydi.[30]

Kıbrıs'ın İngiliz idaresinde Marunî yerleşimleri, Maruni Piskoposluğunun verdiği bilgilere göre Asomatos, Karpasia ve Kormakitis şehirleriydi. Bununla birlikte Lefkoşa, Larnaka, Limasol ve Gazi Magosa gibi yerlerde Türkler ve diğer Hıristiyan gruplarla karışık yaşayan Marunîlere rastlanmaktaydı. Bu dönemde tamamına yakınının kuzeyde özellikle dağlık bölgelerde yaşayan üç bin civarında Maruninin olduğundan bahsedilmekteydi.[31] Nüfuslarının azalmasına rağmen ekonomik ve sosyal açıdan Marunîlerin yaşam koşullarının geçmiş dönemlere göre artış gösterdiğinden, Marunî Kilise, manastır ve okullarının durumları olumlu vaziyetteydi. İngiliz idaresinin sonuna gelindiğinde başta Kormakitis, Asomatos, Karpasia, Agia Marina olmak üzere Kıbrıs'ın diğer şehirleri dâhil iki binin üzerinde Marunî yaşamaktaydı.[32]

Kıbrıs'ta 1974 Türk-Rum çatışmasında kuzey bölgede ikamet eden Marunîler, Rum kesiminin tavsiyesiyle güney bölgelerine yerleştirildi. Tabiidir ki bu sıralarda özellikle yaşlılardan oluşan Marunîlerden bir kısmı bulundukları yerleri terk etmediler. Ancak Marunî topluluğundan oluşan çok sayıda gruplar Rum tarafına geçmiş, güneye göç eden Marunîler için de Rum yönetimi kendi kilise, manastır ve okullarını tedarik etmiştir. Kuzeyde yer alan Marunî yerleşimlerinden geriye Asomatos'ta yedi yüz kişiden on kişi, Agia Marina'nın altı yüz kişisinden hiç biri, Karpasia'daki üç yüz kişiden çok azı ve Kormakitide iki bin kişiden yalnızca yüzü mevcut kalmıştır. Adadaki 1978 yılı nüfus istatistiklerine göre beş bin kişiden oluşan Marunîlerin yerleşim yerlerine göre dağılımları şu şekildedir: Kormakiti'de, altı yüz, Asomatos'ta altmış, Karpasia'da elli, Lefkoşa'da iki bin beş yüz, Limasol'da sekiz yüz, Larnaka'da iki yüz ve güneydeki bazı bölgelerde de bin kişi yaşamaktadır. Bunlar içerisinde en eski Marunî yerleşimini teşkil eden ve çok uzun yıllar Marunî topluluğunun yaşam alanları olan eski topraklar kuzeydeki Türk idaresinde kalmıştır.[33] Yakın bir dönemde yapılan nüfus sayımında ise Kıbrıs Marunî topluluğunun 4800 kişiden ibaret olduğu

---

30 Haurani, *An Abridgment of the History…,* s. 20.

31 Haurani, *An Abridgment of the History…,* s. 21-22.

32 Areti Demosthenous, *"The Maronites of Cyprus: From Ethnicism to Transnationalism",* Gamer, Vol: I, 2012, s. 67.

33 Haurani, *An Abridgment of the History…,* s. 28-30.

ifade edilmiştir. Bu durumda adada Marunîlerin sayısında herhangi bir artışın olmadığını aksine geçen zaman zarfında bir azalmanın kendisini gösterdiği anlaşılmaktadır.[34]

4. Günümüz Kıbrıs Marunî Yerleşim Yerleri

Günümüzde Kıbrıs Adasının Türklere ait sınırları içerisinde 140 Marunî yaşamaktadır. Bunların tamamına yakını asırlardır yaşamış oldukları toprakları terk etmeyen yaşlı nüfustan oluşmaktadır. Diğer taraftan Güneydeki Rum kesimine göç eden Marunîlerin Pazar ayinlerinde ve kutsal günlerde eski topraklarına ibadet ve ziyaret amacıyla gelmelerine Türk yönetimi tarafından sorunsuz bir şekilde müsaade edilmektedir. Adada azınlık statüsünü kazanan Marunîler, 2004'deki "Annan Planı" oylamasında Türk sınırındaki eski yerleşim birimleri için otonomluk verilmesini talep etmişlerdir.[35] Kıbrıs Marunî topluluğunun tamamına yakın nüfusu 1974 Türk Barış Harekâtından sonra adanın Rum kesimine yerleşmiştir. Ancak bu tarihe kadar ikametgâh olarak kullandıkları yerler Marunî dini ve kültürü açısından son derece önem arz ettiğinden Marunî yerleşim birimleri denildiğinde her zaman onların Kıbrıs'a ilk geldikleri dönemlerde yerleştikleri ve bugün çok az miktarda Marunî'nin barındığı topraklar akla gelmiştir. Bu bağlamda Marunî topluluğu açısından ehemmiyeti çok büyük olan ve günümüzde artık Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırları dâhilinde kalan Marunî topluluğuna ait yerleşim birimleri şu şekildedir.

4.a. Koruçam (Kormakitis)

Kıbrıs Marunî topluluğunun en eski dört yerleşim yerinden en büyüğüdür. Günümüzde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin sınırları içerisinde kalan yerin Türkçeleştirilmiş ismi Koruçam'dır. Köy statüsündeki bu yerde çiftçilikle uğraşan ve emeklilerin barındığı 120 kişinin yaşadığından bahsedilmektedir. Bununla birlikte özel gün ve gecelerde yapılan Marunî ayin ve törenlerinde köyün nüfusu artmaktadır. Adadaki en büyük Marunî yerleşimi olmasına rağmen nüfuslarının az olması 1974 Kıbrıs Barış Harekâtına bağlanmaktadır. Bu köyde bulunan Marunîlerin çok büyük bir bölümü kendileri ile aynı dini paylaşan ve daha çok ortak yaşam noktası buldukları Rum kesimine göç etmişlerdir.[36]

---

34 Haurani, *An Abridgment of the History…,* s. 31.

35 Akçali, s. 62.

36 Mustafa Şengil, *Dinler Tarihi Açısından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetindeki Maruniler*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Selçuk Ünv. Sos. Bil. Ens., Konya 2010, s. 64.

Kormakitis (Koruçam) köyünde Marunîlere ait başta kilise ve manastırlar olmak üzere kutsal mekânlar mevcuttur. Bu mekânlar sürekli ziyaret edilmekte ve buralara ait dini gelenekler yaşatılmaktadır. Bu çerçevede, Aziz George Katedrali, Aziz George Şapeli, Fransisken Kardeşler Manastırı, Azize Meryem Şapeli (Kutsal Bakire Şapeli) gibi kutsal mekânlarda Marunîlerce haftalık Pazar ayini ve çeşitli anma etkinlikleri icra edilmektedir. Günümüzde bu köyde Marunîler Aziz George Katedralinde haftalık Pazar ayinlerini sürekli devam ettirmekte ve Aziz George Şapelinde ise her yıl yalnızca bir defalığına 3 Kasım Aziz George gününde dini ayin düzenlenmektedir.[37]

4.b. Özhan Köyü (Asomatos)

Marunî topluluğunun eskiden beri var olduğu bu köy de nüfus açısından azalmıştır. Özellikle Türkiye'nin Kıbrıs'a yönelik 1974 Barış Harekâtı neticesinde Marunîlerin büyük bir kısmı güneyde Rum kesimine göç etmişlerdir. Bugün yaklaşık seksen Maruninin yaşadığı köy, Türk askerinin kontrol noktası olarak kullanılmaktadır. Ayrıca Pazar ayinleri ve diğer önemli gün ve gecelerde Marunîler tarafından ibadet etmeye gelen kimselere izin verilmektedir.[38] Günümüzde bu köyde haftalık Pazar ayini için güneyden gelen Marunîlere Baş Melek Michael Kilisesinde ibadet izni verilmekte ve burada dini ayin icra edilmektedir.[39]

4.c. Karpaşa (Karpasia)

Günümüzde daha çok Türk askerlerinin ailelerinin ikamet ettiği bu köyde az sayıda yaşlı Marunî yerleşimcileri bulunmaktadır. Hafta sonları ve tatil günlerinde güneyden gelen Marunî aileleri eski topraklarını ziyaret etmektedir. Kutsal Haç Kilisesi bu köyün en önemli kutsal mekânını oluşturmakta ve her Pazar ayin için Marunî topluluğuna müsaade edilmektedir.[40]

---

37 H.E. Youssef Soueif, *"Religious Freedom and Holy Sites in the Repuplic of Cyprus: Maronite Churches and Monasteries",* Human Rights Seminar, Nicosia, 14 April 2010, s. 2.

38 Şengil, s. 83.

39 Youssef Soueif, s. 2.

40 Şengil, s. 87; Youssef Soueif, 3.

4.d. Gürpınar Köyü (Ayia Marina)

Azize Marina'nın adına ithafla isimlendirilen bu köy günümüzde boş bir haldedir. Ancak bu köyde doğup ve bu köylü olan Marunîler adanın değişik yerlerine yayılmış durumdadır. Diğer taraftan askeri bölge olmasından dolayı Marunîlerin bu köye girmelerine ve buralarda ibadet yapmalarına Türk yönetimince müsaade edilmemektedir. Bu köyün mensuplarının farklı bir özelliği Osmanlı-Türk idaresinde iken Marunîlerden İslam dinine ihtida edenlerin olduğu ve komşuları olan Türklerle evlilik yaptıkları ifade edilmektedir. Yine bu köyde Marunîlere ait, Ayia Marina Kilisesi, Peygamber Elias manastırı kutsal mekân açısından öne çıkan yerlerdir.[41]

Kıbrıs'ta Türk bölgesi dışında Marunî topluluğunun neredeyse tamamına yakın nüfusunun bulunduğu Rum kesimindeki yerleşim yerleri ise şu şekildedir. Güney Kıbrıs Rum Devletinde 6000'e yakın Marunî yaşamaktadır. Bunların %75'i Lefkoşa ve çevresinde, %15'i Limasol, %5'i Larnaka, %5'i de diğer Rum şehirlerinde yer almaktadır. Günümüzde Güney Kıbrıs Rum Devletinde yaşayan Marunîlerin kendilerine ait Lefkoşa'da St. Maron Kilisesi ve Şapel'i, St. Maron İlkokulu ile birlikte Marunî topluluğunun yer aldığı diğer şehirlerde kiliseleri bulunmaktadır.[42]

B) KIBRIS MARUNÎ TOPLULUĞUNDA KİLİSE VE DİNİ HAYAT

1. Kilise

Kıbrıs Marunî topluluğu adada Rum Ortodoks ve Türklerin yanı sıra ayrı bir dini grup olarak kendini kabul ettirmiştir. Kıbrıs Marunîleri, Lübnan Marunî kutsal sinodunun seçtiği ve papalık makamınca da onaylanan Kıbrıs Marunî başpiskoposluğuna sahiptir.

Kıbrıs Marunî Kilisesi, Lübnan'daki Marunî Patrikliğine bağlı olmasından dolayı Katolik kilisesinin hiyerarşisine tabi bir kilisedir.[43] Marunî patrikliği, Katolik hiyerarşisinde Papalık makamında bulunan kardinalliğe denk bir rütbedir. Kıbrıs Marunî Kilisesi ise Lübnan Patrikliğinin altında ve atanması patriklik ve papalık makamı tarafından onaylanan başpiskoposluk seviyesindedir. Marunîlerin Katolikleşme süreciyle birlikte başlangıçta yer

---

41 Şengil, s. 93-94.

42 Alexander-Michael Hadjilyra, *"The Maronites of Cyprus",* www.maronitesofcyprus.com

43 Marunî Kilisesinin Katolikleşme sürecinde detaylı ve daha fazla bilgi için bkz. Ramazan Işık, *Marunî Kilisesi* (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Ünv. Sos. Bil. Enst., Ankara 2003.

alan ayin ve usullerine ilaveten büyük ölçüde Latin ibadet ve ayinlerini ekleyerek günümüzde Katolik kilisesinin geleneğini devam ettirmektedir.[44]

Marunî Kilisesi, köken ve gelenek itibarıyla Doğulu olmakla birlikte zamanla edindiği Batılı bir takım değişikliklerle ikisi arasında köprü niteliği almıştır. Adet ve litürjilerinde hem doğu hem de Katolik özelliklere sahiptir. Marunî litürjisi temelde ilk Kudüs piskoposu Küçük James'in adını taşıyan ve halen Yakubilerin kullandığı eski Süryanice litürjisidir. Süryanicenin Aramice ağzıyla okunmakla birlikte dualarda Katolik itikadına uygun bazı eklemeler ve değişiklikler de yapılmıştır.[45]

Marunî Kilisesi, Latin litürjisinden derlemiş oldukları dua ve ayinleri aynen kopya ederek benimsemiştir. Temelde Marunî ayini, Antakya Patrikliğinin Süryani grubuna dâhil olan Antakya litürjisidir. Bununla birlikte Marunîler, yeni bir ayin usulü takip etmekten ziyade kendi bölgelerindeki diğer Hıristiyanlar tarafından kullanılan ayin usullerini kendilerine uydurmuşlardır.[46] Ayin dili Süryanice olmakla birlikte belirli kısımlarda Arapça da kullanılmaktadır. Bu bağlamda ayin esnasında Kutsal Kitap Arapça okunmakla birlikte ayin Süryanice icra edilmektedir. Burada her ne kadar Süryanice kullanılsa da bu dili bilmeyenlerin sayısı çok olduğundan Süryanice karakterli Arap harfleri tercih edilmektedir. Ayinde uygulanan bu metot cemaat tarafından dini kitapların ve dualaların kolayca anlaşılmasını sağlamaktır.[47] Bu durum günümüz Kıbrıs Marunîlerinde Arapça ve Grekçe şeklinde devam etmektedir.

2. Dinî Hayat

Kıbrıs Marunî topluluğunun geleneksel dili anavatanları Suriye ve Lübnan'da kullanılan Arap lehçesidir. Ancak adada uzun yıllar farklı yönetimlerin idaresi altında kaldıklarından günümüz genç kuşakları Grek dilini kullanmaktadır. Toplum içerisindeki yaşlı nüfus kendi aralarında Arapça konuşmaktadır. Kıbrıs Marunîleri dini yaşantılarında Hıristiyan inancının geleneklerini ve kutlamalarını kendi kültürlerine has bir biçimde yaşatmaktadır. Bu bağlamda ibadet gelenekleri ve azizlere özgü kutlamalarla kendini göstermektedir. Aziz

44 Işık, s. 130.

45 Atiya, s. 440-442.

46 Işık, s. 133.

47 Işık, s. 131-132.

günlerinden en meşhuru Marunî Kilisesinin kurucusu ve bu topluluğun isminin oluştuğuna inanılan Aziz Marun günüdür. Kiliselerinde yapılan bazı dini törenlere devlet erkânından da katılanlar olmaktadır.[48]

Kutsal liturjileri Grekçe olmasına rağmen kilise müzikleri ve ilahilerini Arapça ve Suriye lehçelerinde kullanırlar. Kıbrıs Marunîleri sosyal ve kültürel hayatta da birçok etkinliği bünyesinde barındıran kurumlara sahiptirler. Bunlar içerisinde dini, sportif ve sosyal alanlardaki çeşitli faaliyetler gerçekleştirilir. Bunlar arasında Marunî gençliği, İman ve Işık topluluğu, Hıristiyan İman Öğreticileri Kurumu gibi farklı isimler altında faaliyet gösteren kuruluşlar yer almaktadır.[49]

Kıbrıs'taki Marunî topluluğunda kilise ve din eğitimini güçlendirilmesi amacıyla Lübnan'daki Patriklik adada bir okul ve yanına bir manastır açmaya karar vermiştir. Bu durum adada ilk defa Marunî toplumunun din eğitimi açısından kazandıkları bir başarı olarak değerlendirilir.[50]

Kıbrıs Marunî topluluğunda dini ayin ve ibadetler Marunî Kilisesinin icra ettiği uygulamalardan müteşekkildir. Bu bağlamda Marunî Kilisesinin Latin ritini kullandığı ayinler aynen Kıbrıs Marunîlerince de uygulanmaktadır. Kıbrıs Marunîleri Katolik Kilisesi tarafından icra edilen yedi sakrementi ibadet hayatlarında tatbik etmektedir. Bunlar; Vaftiz, Evharistiya (Qurbono), Konfirmasyon, Son Yağlama, Günah İtirafı, Rahip Takdisi ve Nikâhtır.[51]

3. Kilise Ayinleri

3.a. Vaftiz

Kıbrıs Marunî topluluğu dine giriş ayini olarak kabul ettiği vaftizi Katolik kilisesinin yaptığı biçimde aynen uygulamaktadır. Bu durumda Marunîlerin asıl vatanları olan Lübnan ve diğer değişik yerlerde yaşayan Marunîler vaftiz ayinini Latin geleneğindeki gibi icra etmektedir. Ancak Marunîlerin erken dönemlerinde kilise gizemlerinin ilki olan vaftiz, doğu

48 Haurani, *An Abridgment of the History…,* s. 32.

49 Haurani, *An Abridgment of the History…,* s. 31.

50 Haurani, *An Abridgment of the History…,* s. 17.

51 Şengil, s. 97.

geleneklerine göre uygulanmaktaydı. Bununla beraber Marunîlerin Katolikleşmesi süreciyle birlikte bu uygulama Latin şekline dönüşmüştür.

Vaftiz, çocuğun dünyaya gelmesinden itibaren 40 gün içerisinde yapılması gelenek olan bir ayindir. Bu ayin esnasında vaftiz babası ve annesinin de kilisede bulunması gereklidir. Bu bağlamda Marunî topluluğu Katolikleşmiş olmasından dolayı çocuğun vaftiz anne ve babasının da Katolik olması tercih edilmektedir. Yine vaftiz babası geleneğinde çocuğun bu durumunu üstlenecek olanların dini hayatlarına, kiliseye devam edip etmediğine, ilk üç sakramenti yerine getirip getirmediğine ve kiliseden aforoz olunup olunmadığı gibi bir takım özelliklerine de önem gösterilmektedir.[52] Vaftiz uygulamasında çocuk, kutsal kitabın Mezmurlar bölümünden ilahiler okunarak vaftiz babası tarafından kiliseye götürülür. Vaftiz sırasında rahip kutsal yağ ile bebeğin alnını mesh ederek "Gerçek imanın kokusu, Kutsal Ruh'un inayet mührü ve İsa Mesih'in *mirunu* (Kutsal Yağ) ile Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına vaftiz olsun" duasını okur. Bu duanın bitimiyle birlikte rahip bebeğin bütün vücudunu mesh ederek onu vaftiz kornasına daldırır ve "Seni Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına vaftiz ediyorum" diyerek bebeği vaftiz etmiş olur. Ayinin bitmesiyle birlikte bebeğe yeni hayatın ve temizliğin simgesi olarak beyaz bir elbise giydirilir ve İsa Mesih'in dünyayı aydınlatan bir ışık olduğunun nişanesini gösteren bir mum verilir. Vaftiz ayininin bu şekilde sona ermesiyle kişi, Evharistiya (Qurbono) ayinine katılmaya hazır hale gelmiştir.[53]

3.b. Evharistiya (Qurbono)

İsa Mesih'in havarileri ile birlikte yediği son akşam yemeği hatırasına icra edilen bu ayin Marunîler tarafından kendilerine özgü "Qurbono" tabiri ile isimlendirilmektedir. Marunîler bu tabirle, Aşai Rabbani, Komünyon ve Evharistiya (Ekmek-Şarap) ayinini kastetmektedir. Bunun yanında adak ve Tanrı'ya sunulan anlamına gelen "Qurbono", Kutsal Kitapta geçen kurban kelimesi ile de yakından ilişkilendirilmiştir. Marunîler Qurbono ayininde, ekmek ve şarabı İsa Mesih'in gerçek anlamda eti ve kanı olduğunu kabul ederek Tanrı'nın varlığına ve inananlar arasındaki kardeşliğin vuku bulduğuna inanırlar.[54]

---

52 Işık, s. 144.

53 Işık, s. 145.

54 Işık, s. 137.

Marunîler qurbono ayinini toplumsal bir ayin olarak gördüklerinden dolayı sadece kilise görevlilerinin kutlamasını doğru bulmazlar. Bu ayin, kilisede tüm din görevlileriyle birlikte kilise korosu, cemaat ve toplumun ileri gelenlerinin iştirakiyle icra edilmektedir. Ayin esnasında Latinlerde olduğu gibi ekmeğe maya katılmamakta ve tuz ile karıştırılarak sunum yapılmaktadır. Kullanılan kurban ekmeğine "işte bu benim tenimdir", şaraba da "ebedi olan Ahd-i Cedit için kanımla dolu olan kadehtir" denilir.[55] Qurbono ayininde önemli hususlardan biri de tütsülemedir. Bununla günahlardan dolayı Tanrı'ya buhur kurbanı sunulması, onun rızasının kazanılması, günahlardan temizlenilmesi ve günaha sebep olan kötü ruhların kovulması amaçlanmaktadır. Cemaat ve bulunulan çevre tütsülenerek Tanrı'ya saygı sunulur ve Kutsal Ruh'un mabedi onurlandırması arzulanır.[56]

3.c. Konfirmasyon

Konfirmasyon, Tanrı'nın İsa Mesih aracılığıyla insan soyu için yaptıklarına şahitliği sembolize etmektedir. Bu ayin Hıristiyan inancında genelde vaftizi pekiştirme ayini olarak uygulanmaktadır.[57] Maruniler konfirmasyon ayininde de Latin usulünü benimsemişlerdir. Buna göre Marunîlerde, vaftizden hemen sonra rahip tarafından kutsal yağ *mirun* ile aday yağlanarak "Gerçek imanın kokusu, Kutsal Ruh'un inayet mührü ve İsa Mesih'in *mirunu* ile Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına vaftiz olsun ve doğruluğu onaylansın" duası okunur. Böylece vaftizin pekiştirilmesiyle aday kutsal kominyona girmeye hak etmektedir.[58]

3.d. Günah İtirafı (Tövbe)

Hıristiyan inancında tövbe etmek ruhban sınıfının aracılığında mümkün olmaktadır. Nedamet duyan bir kimse tövbe etmekle, günahlarını kilisede görevli rahip ya da papaza itirafta bulunmakta, onun ön görmüş olduğu kefaret uygulamalarını takip etmekte ve ancak bu işleri yaptıktan sonra affedilebilmektedir.[59] Marunîlere göre yılda iki ya da en az bir defa ruhban sınıfına günah itirafında bulunmak gerekmektedir. Bu itirafın paskalya arefesine kadar yapılması daha uygun görülmekte ve bu durumda da kişinin paskalyaya günahlardan arınmış bir şekilde girmesi amaçlanmaktadır. Marunîlerde tövbe ayini Latin

55 Işık, s. 138.

56 Işık, s. 140.

57 Ali Erbaş, *Hıristiyanlıkta İbadet*, İstanbul 2003, s. 174.

58 Işık, s. 147.

59 Mehmet Katar, *Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam'da Tövbe*, Ankara 1997, s. 9.

Kilisesinde olduğu gibi ilan ve bildirme şeklinde olmaktadır. Günah itiraf etme hücresine giren kişi, önce bir haç işareti yaparak papazı selamlar ve ondan kendisini kutsamasını talep eder. Günahların itiraf edilmesinden sonra papaz, nedamet gösteren kişiye "Ben, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına bütün günahları bağışlıyorum" diyerek ayini tamamlar.[60]

3.e. Son Yağlama

Marunîlerde son yağlama ayininde önceki sakrementlerde olduğu gibi *mirun* yağı kullanılmaktadır. Ayin esnasında yağlamanın sırrının oluşabilmesi için yanmakta olan bir mum ya da kandil, İsa figürü, kutsal kitap ve okunmuş bir bardak su getirilir. Bu sırada hasta yakınları da yağlama törenine iştirak ederek papazla birlikte duada bulunur. Haç şeklinde bir yöntemle yapılan son yağlamada papaz ölmekte olan hastanın önce baş, burun delikleri, dudak, çene, sağ kulak, gözler ve sonunda sol kulakla bütün vücut yağlanır. Papaz yağlama süresince "Rab bu yağlama vasıtasıyla sana lütufta bulunsun ve bütün gözünle, kulağınla ve diğer azalarınla işlediğin suçlardan rahmeti ile seni arındırıp bağışlasın" duasını okur. Bu duayla birlikte duyu organlarıyla kazanmış olduğu günahlardan kurtularak son yağlama ayininin amacı gerçekleştirilmiş olur.[61]

3.f. Rahip Takdisi

Marunîlerde Katolikleşme sürecinden önce kilise hiyerarşisi olmadığından rahip takdisi ayini ile ilgili bir törenin olduğu görülmemekteydi. Ancak Marunîlerin Katolikleşmesinden sonra Latin geleneğinde olan kilise hiyerarşisi ve rahip takdisi ayini diğerlerinde olduğu gibi aynen kabul edilmiştir. Bu ayin, Kilisenin İsa Mesih'e ve apostolik geleneğe bağlı olduğunu göstermektedir.

3.g. Nikâh

Marunîlerde evlenme, evliliğin uyumlu olması, çok çocukluluk ve eşlerin uzun süreli beraberliği gözetilmektedir. Evlilik olayında kilise önemli bir rolü üstlenmekte ve evlenmeye karar verildiğinde ilk şart olarak kiliseye başvurulması gerekmektedir. Bunun nedeni evlenmeye karar vermiş olanlar için herhangi dini ve yasal bir engelin bulunmadığını ortaya çıkarmaktır. Zira latin geleneğinde olduğu gibi Marunîlerde de evlilik kayıt altına alındığından bu uygulama dikkat çekmektedir. Evliliğe bir engel olmadığı anlaşıldığında, papaz

60 Işık, s. 148-149.

61 Işık, s. 150-151.

adaylara evlilik sözleşmesini kendi iradeleriyle karar verip vermediklerini sorar. Olumlu cevabı alan papaz elini çiftlerin eli üzerine koyarak kutsar ve sözleşmede yazılı olduğu üzere ölüm ve zinanın dışında hiçbir şeyin onları ayıramayacağı konusunda ikaz eder. Törenin sonunda da evlenecek olan çiftlere papaz tarafından taç giydirilir.[62]

4. Maruniler'de Diğer Önemli Kutlamalar

Marunîlerin Pazar günlerinin dışında kilise yılı içerisinde kutladıkları bazı önemli gün ve olaylar şu şekildedir; 25 Aralık İsa Mesih'in doğumu (Noel), 6 Ocak Epifani, Paskalyadan 40 gün sonraki Ascension, 15 Ağustos Assumption, 29 Haziran Aziz Petrus ve Aziz Pavlus bayramı, 9 Şubat Aziz Marun Bayramı, 1 Kasım bütün azizler bayramıdır. Diğer taraftan bayram günleri kilisenin yetkili mercileri tarafından Lübnan'ın milli günleriyle de birleştirilebilmektedir.[63]

Marunî Kilisesi, M.S. 1606 yılından bu yana kilise takvimi olarak Gregoryan takvimini kullanmaktadır. Oruç ibadetleri Doğu Kiliselerinden daha da katı olmakla birlikte Noel ile Epifani arası hariç tüm Çarşamba ve Cuma, Lent, Paskalya ve Pentekost'tan önceki Cuma, Haziranın 24 ve 29'u ile Ağustos'un 6'sı ve 15'i oruç günleridir. Lent dönemi paskalyadan önce yedi hafta sürer ve büyük oruç olarak anılmaktadır. Latinlerde olduğu gibi Marunîler de İsa Mesih'i anma günlerinde kiliselerindeki tüm ikona ve heykelleri siyah örtüyle kapatmaktadır. Diğer taraftan bütün Doğu Kiliselerinde önem gösterilen kutsal Perşembe gününde ayak yıkama geleneğine uymaktadırlar.[64]

62 Işık, s.162-163.

63 Işık, s.153-154.

64 Atiya, s. 443.

SONUÇ

Kıbrıs Marunî topluluğu, yaklaşık beş asırlık zaman dilimleri içerisinde yaşadıkları anayurtlarının başka bir dini inanca sahip devletlerin, kendi içerisinde farklı mezhepteki Hıristiyan grupların uyguladıkları baskılara ilaveten sosyo-ekonomik sebeplerden dolayı Kıbrıs adasına göç etmişlerdir. Bu göçle birlikte Marunîlerin kendi yurtlarında sahip oldukları adet ve geleneklerini korudukları, göç ettikleri bölgelerde bunları yaşattıkları gözlemlenmiştir. Yeni yerleştikleri Kıbrıs adasında da daha önceden alışkanlıkları olan dağlık bölgeleri, yüksek platoları ve toplumlardan uzak yerleri tercih ettikleri ve monastik bir dini hayatı sürdürdükleri aşikârdır.

Hıristiyan Kiliselerinin ayrışmasıyla Katolikleşme sürecine giren Marunîlerin Papalık otoritesine tabiiyetleri Kıbrıs'ta da devam etmiştir. Kıbrıs'ın Katolik yönetimlerinde topluluk olarak rahat bir dönem geçirdikleri söylenebilmektedir. Diğer taraftan Kıbrıs Marunîlerinin ibadet hayatında doğu Hıristiyan ritini uyguluyor olması Katolik idareler açısından korunmalarına engel teşkil etmemiştir.

Kıbrıs Marunîleri 1960 yılında Bağımsız Kıbrıs Devletinin kuruluşuna kadar ilk yerleşim yerleri olan adanın kuzeyindeki bölgelerde kendi dini hayatlarını ve geleneklerini sürdürmüşlerdir. Bu tarihten itibaren ve özellikle 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ile birlikte kendi tercihleriyle dini yönden daha çok ortak paydaya sahip oldukları güney kesimlerdeki bölgelere yerleşmişlerdir. Kıbrıs'ta iki devlet, Türk ve Rum iki asli unsurun kabul edilmesiyle Marunîler güneydeki Rum kesimine göç etmişler ve yaşlılardan oluşan çok az sayıdaki bir nüfus Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde kalmıştır. Kıbrıs Marunî topluluğunun tamamına yakını Güney Rum Devletinde bulunmakta, kutsal gün ve gecelerde kuzeydeki kilise, manastır ve şapellerindeki törenlere katılmaktadır. Bu hususta Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yönetimi herhangi bir kısıtlama ve sıkıntı çıkarmamaktadır. Günümüzde Kıbrıs Maruni topluluğunun tamamına yakın nüfusu Güney Rum Kesiminde azınlık statüsünde yaşamaktadır.

Kaynakça

AKÇALI, Emel *"The Other Cypriots and Their Cyprus Questions",* The Cyprus Review, Vol: 19, Fall 2007

ALASYA, Halil Fikret, *Kıbrıs ve Rum-Yunan Emelleri,* Lefkoşa 1992

ATİYA, Aziz, *Doğu Hıristiyanlığı Tarihi*, Çev: Nurettin Hiçyılmaz, İstanbul 2005

COUREAS, Nicholas, *The Latin Church in Cyprus,* Great Britain 1997

ÇEVİKEL, Nuri, *Kıbrıs: Akdeniz'de Bir Osmanlı Adası (1570-1878),* İstanbul 2006

DEMOSTHENOUS, Areti, *"The Maronites of Cyprus: From Ethnicism to Transnationalism",* Gamer, Vol: I, 2012,

EFTHIMIOU, Miltiades Basil, *Greeks and Latins on Thirteenth Century Cyprus: A Study of Churchmen and Crusaders*, Michigian 1974

ERBAŞ, Ali, *Hıristiyanlıkta İbadet,* İstanbul 2003

HADJILYRA, Alexander-Michael, *"The Maronites of Cyprus",* www.maronitesofcyprus.com

HAURANI, Guita G, *An Abridgment of the History of Cypriot Maronite Community,* Lebanon 2007

HAURANI, Guita G, *A Reading in the History of Maronites of Cyprus from the Eighth Century to the Beginning of British Rule*, Lebenon 2005

IŞIK, Ramazan, *Marunî Kilisesi,* A.Ü Sosyal Bil. Enst. (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 2003

KATAR, Mehmet, *Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam'da Tövbe*, Ankara 1997

ROBERSON, Ronald G, *The Eastern Chiristian Churches,* Roma 1990

SOUEIF, H.E. Youssef *"Religious Freedom and Holy Sites in the Repuplic of Cyprus: Maronite Churches and Monasteries",* Human Rights Seminar, Nicosia, 14 April 2010

ŞENGİL, Mustafa, *Dinler Tarihi Açısından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetindeki Marunîler,* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Selçuk Ünv. Sos. Bil. Ens., Konya 2010

YILDIRIM, Münir, *Kıbrıs Rum Ortodoks Kilisesi*, Ankara 2008.

The Maronite Community of Cyprus

Citation */* **©-**Yıldırım, M. (2013). The Maronite Community of Cyprus, *Çukurova University Journal of Faculty of Divinity 13* (1), 1-21.

Abstract- *Existence of Maronites on Cyprus has been continued since the 7th century AD. They moved to Cyprus from "North Syria, Lebanon and the Holy Land" in four principal migrations between the eighth and the thirteenth centuries. Besides in this study examines the Cypriot Maronite situation during the reigns of the Latins and the Ottomans. Also the historical, cultural and political lives of Maronites in Cyprus have been invastigated. On the other hand Maronites of Cyprus belong to the Eastern Christian cult of the Catholic Church and they have a Maronite Arcbishop who is elected by the Holy Synod of the Maronite Church in Lebanon and approved by Pope.*

Key words- *Maronites, Cyprus Maronites, Maronite settlements in Cyprus, Cypriot Maronite faiths and sacrements.*